

*Nieuwe regelen betreffende
strafbare belediging*

BIJLAGE BIJ DE
MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 4

Aan de Minister van Justitie

's-Gravenhage, 17 januari 1969.

**Rapport van de Werkgroep artikel 117
Wetboek van Strafrecht**

De werkgroep bij besluit van Uwe Excellentie van 19 maart 1968 ingesteld met de opdracht

„te onderzoeken of, en zo ja in hoeverre, het wenselijk is wijziging te brengen in het samenstel van de strafrechtelijke bepalingen met betrekking tot belediging in het bijzonder van hoofden van bevriende staten en vertegenwoordigers van buitenlandse mogendheden.

De werkgroep dient in zijn studie ook de voor vergelijking in aanmerking komende wetgeving van andere landen te betrekken”

heeft de eer u als volgt omtrent zijn werkzaamheden te rapporteren.

Volledigheidshalve zij vermeld dat de werkgroep, die negenmaal heeft vergaderd, was samengesteld uit:

Mr. G. E. Langemeijer, voorzitter;
Prof. mr. H. J. M. Jeukens te Tilburg,
Prof. jhr. mr. H. F. van Panhuys te Wassenaar,
Jhr. mr. C. J. A. de Ranitz te Utrecht,
Prof. mr. G. E. Mulder te Amstelveen,
Mr. W. Duk, die wegens ziekte werd vervangen door
Mr. L. Oranje, vertegenwoordiger van het Ministerie van Justitie,
Mr. A. Bos, vertegenwoordiger van het Ministerie van Buitenlandse Zaken,
Mr. M. L. de Haas, secretaris,
Mr. J. R. H. Kuyper, adjunct-secretaris.

In verband met de volkenrechtelijke aspecten van het vraagstuk heeft de werkgroep het advies ingewonnen van de Adviescommissie inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken.

De werkgroep heeft gemeend dat de draagwijdte van zijn voorstellen het duidelijkst tot uiting zou komen wanneer hij die neerlegde in een schets van een wetsontwerp met memorie van toelichting. Hij meent naar deze beide hierna volgende stukken te mogen verwijzen.

Slechts een enkele opmerking omtrent een daar niet behandeld punt moge hier haar plaats vinden.

Van de zijde van de Adviescommissie inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken is tegenover onze werkgroep de vraag opgeworpen of niet bij deze gelegenheid tevens een strafbepaling verdiende te worden voorgesteld tegen het opzettelijk verstoren van de vreedzame betrekkingen met vreemde mogendheden. Onze werkgroep meent dat dit een vraag is die stellig verdient bestudeerd te worden. De regeling van dit onderwerp - waarvan aanstonds evident is dat zij niet eenvoudig kan zijn - zou het uitbrengen van dit rapport evenwel te zeer vertragen, terwijl zij bij het incidentele verband met de hier besproken materie ook zonder bezwaar afzonderlijk kan worden gezien.

Voorts zij opgemerkt dat de werkgroep het nog slechts in de Verenigde Naties in voorbereiding zijnde verdrag inzake bijzondere diplomatieke zendingen gemeend heeft buiten beschouwing te moeten laten (Report of the International Law Commission on the work of its nineteenth session, 8 May-14 July 1967; General Assembly, official records; twenty second session, supplement 9 (A 6709/rev. I) blz. 2).

Ten slotte acht de werkgroep het niet op zijn weg te liggen stelling te nemen ten aanzien van de vraag of buiten de minister van justitie ook nog de minister van buitenlandse zaken als voorsteller van het ontwerp moet optreden.

**Voorontwerp van wet tot wijziging van enige artikelen van het
Wetboek van Strafrecht betreffende belediging en van het
Wetboek van Strafvordering**

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het gewent is enige wijziging te brengen in de strafrechtelijke bepalingen met betrekking tot belediging.

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

In het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

A. Na artikel 87 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

87a. Onder een bevriende staat wordt verstaan iedere staat met uitzondering van die waarmede Nederland in een gewapend conflict is **gewikkeld**.

B. In de artikelen 115, eerste lid, en 116 worden geschrapt de woorden „regeerend vorste of ander”.

C. Artikel 117 wordt gelezen:

Opzettelijke belediging het hoofd, de minister-president of minister van buitenlandse zaken van een bevriende staat aangedaan, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

D. Artikel 118 wordt gelezen:

Opzettelijke belediging het hoofd of een vertegenwoordiger van een zodanige staat officieel toegelaten bij de Nederlandse regering aangedaan, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

E. Het eerste lid van artikel 119 wordt gelezen:

Hij die een geschrift of afbeelding, waarin een belediging voorkomt voor het hoofd, de minister-president of minister van buitenlandse zaken van een bevriende staat dan wel voor een vertegenwoordiger van zodanige staat, officieel toegelaten

bij de Nederlandse regering, verspreidt, openlijk tentoonstelt of aanslaat of om verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden, in voorraad heeft, wordt indien hij weet of ernstige reden heeft om te vermoeden, dat in het geschrift of de afbeelding zodanige belediging voorkomt, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

F. In artikel 137a worden de woorden „opzettelijk in beledigende vorm” vervangen door: opzettelijk beledigend.

G. In artikel 137b worden de woorden: „eene uitlating in beledigende vorm” vervangen door: een beledigende uitlating.

H. Het derde lid van artikel 261 wordt gelezen:

Noch smaad, noch smaadschrift bestaat indien de dader klaarblijkelijk heeft gehandeld ter noodzakelijke verdediging, alsook indien hij te goeder trouw heeft aangenomen dat het te laste gelegde waar was en dat het algemeen belang de telastelegging eiste.

I. In het eerste lid van artikel 262 wordt achter de woorden „tegen beter weten” toegevoegd: of grof lichtvaardig.

J. Artikel 263 sub 1e wordt gelezen:

Wanneer de rechter het onderzoek naar de waarheid nodig acht ter beoordeling van de bewering van de verdachte dat hij tot noodzakelijke verdediging gehandeld heeft.

K. Aan artikel 266 wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

Handelingen als bedoeld in het eerste lid die de strekking hebben over de behartiging van openbare belangen een oordeel te geven worden niet geacht belediging uit te maken, tenzij de aard ervan of de omstandigheden waaronder zij zijn begaan wijzen op het streven de betrokkene ook in ander opzicht of zwaarder te grieven dan uit die strekking voortvloeit.

Artikel II

In het Wetboek van Strafvordering wordt in artikel 64, tweede lid, onder c, vóór 132 ingevoegd: 118.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

Voorontwerp memorie van toelichting

Algemeen

De door de ondergetekende op 19 maart 1968 ingestelde werkgroep heeft als zijn oordeel kenbaar gemaakt dat de spanning, die bij de hantering van artikel 117 van het Wetboek van Strafrecht aan de dag is getreden tussen enerzijds de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting en anderzijds de strafrechtelijke verantwoordelijkheid, niet haar oorzaak vindt in artikel 117 zelf maar in de algemene strafrechtelijke bepalingen terzake van belediging, in het bijzonder de artikelen 261 (smaad) en 266 (eenvoudige belediging).

Het zijn immers, aldus de werkgroep, de delictomschrijvingen van deze laatste artikelen die de inhoud van het begrip belediging in artikel 117 bepalen.

Hij heeft voorts gemeend het vraagstuk niet uitsluitend te moeten bezien als een van wenselijkheid op het gebied van Nederlands strafrecht, maar bepaaldelijk ook zich te moeten afvragen of Nederland bij de in overweging komende oplossingen zijn volkenrechtelijke verplichtingen zou nakomen.

Over dit laatste onderwerp heeft de werkgroep zeer waardevolle voorlichting ontvangen van de Adviescommissie inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken. De slotsom van dit advies is deze dat elk land vrij geacht kan worden al dan niet een speciale voorziening te treffen voor de strafrechtelijke bescherming van eer en goede naam van hoofden van bevriende staten, zolang maar de bescherming van de eer en goede naam in het algemeen in de rechtsorde van dat land zowel uit het oogpunt van de geldende normen als uit dat van haar praktische handhaving aan internationaal algemeen aanvaarde standaarden voldoet.

Het is de werkgroep voorts praktisch voorgekomen ervan uit te gaan dat de arresten van de Hoge Raad van 5 november 1968 inzake M... en anderen ons geldende recht weergeven. Weliswaar betreft het hier een typisch grensgeval zodat verschil van mening mogelijk blijft, maar de gegeven beslissing en haar motivering zijn toch wel zo zeer in de lijn van de voorafgaande ontwikkeling van de uitlegging van ons strafrecht dat men de mogelijkheid dat binnen korte tijd zich in deze jurisprudentie een omslag zou voordoen mag verwaarlozen.

Wie dus andere rechtstoepassing op dit gebied wenst, zal wetswijziging moeten nastreven. De werkgroep verheelt in dit verband niet dat hij de bestaande rechtstoestand nog altijd verdedigbaar acht. Niettemin meent hij dat de spanning die thans onmiskenbaar bestaat tussen die rechtstoestand en het thans hier te lande overheersende rechtsgevoel enkele wetswijzigingen wenselijk maakt.

Met deze zienswijzen van de werkgroep heeft de ondergetekende zich verenigd. Dit brengt mede dat een beschouwing van de problematiek rondom de artikelen 261 en 266 hier voorop moet staan.

Belediging in de ruimste zin, dit is naar vrij algemeen erkende en door het Wetboek van Strafrecht aanvaarde omschrijving de aantasting van eens anders eer en goede naam, is een maatschappelijk verschijnsel, waartegenover het recht noodzakelijk grote moeite moet hebben zijn gedragslijn te bepalen. Dit ligt zowel hieraan dat een in rechte hanteerbare omschrijving van hetgeen men zou willen bestrijden aan de subtiliteit van dit laatste nimmer ten volle recht kan doen wedervaren alsook hieraan dat bestrijding van het op zichzelf beschouwd ongewenste hier bijzonder gemakkelijk belangen kan treffen, die de rechtsorde behoort te ontzien.

Wat de eerste bijzonderheid betreft het is zonder meer duidelijk dat men iemands eer of goede naam even pijnlijk als door het grofste scheldwoord of de meest ondubbelzinnige beschuldiging kan treffen door een hoogst verfijnde discriminerende bejegening of door een subtiele insinuatie. Zelfs zullen deze laatste veelal nog gevaarlijker zijn omdat degeen die een scheldwoord gebruikt ook zichzelf aan de beoordeling als onbeschaafd blootstelt en omdat de scherp omlinje beschuldiging wanneer zij onwaar is vaak aanstonds als ongerijmd zal worden ervaren of althans betrekkelijk gemakkelijk weerlegbaar is. Toch is het duidelijk dat er een grens is, waar de krenking, hoezeer zij niet minder leed en schade berokkent, zich aan bestrijding door het recht onttrekt doordat haar beledigende strekking moeilijk bewijsbaar is. De beledigde of het openbaar ministerie zouden gedwongen zijn die strekking te bewijzen door te betogen dat niet anders bedoeld kan zijn, een betoog dat op zichzelf voor de beledigde vernederend moet wezen. De bestrijding met de middelen waarover de rechtsorde beschikt — of het nu gaat om strafrechtelijke of civiele sancties — moet dus wel beperkt blijven tot de meer ondubbelzinnige vormen van belediging.

Wat de tweede moeilijkheid betreft: alle aan de kaak stellen van afkeurenswaardige feiten sluit in grotere of geringere mate vermindering van de eer of goede naam van de een of ander in. Niettemin moet de mogelijkheid van zulk aan de kaak stellen open blijven.

De grondrechten van vrije meningsuiting en van vrijheid van drukpers vinden voor een belangrijk deel in deze wenselijkheid hun rechtvaardiging als beginselen van de eerste orde in een rechtsstaat. In principe is het dan verder voor de

eerbiedwaardigheid van zodanige vrijheid van het grootste belang of de beschuldigingen waarom het gaat waar of onwaar zijn. Het is echter een sinds lang algemeen aanvaard inzicht dat dit criterium in rechte nauwelijks een rol kan spelen. Vooreerst is het onbruikbaar bij de tot op zekere hoogte ware, voor een ander deel onware beschuldiging, evenzeer in het niet minder licht mogelijke geval waarin omtrent derzelve waarheid of onwaarheid geen zekerheid valt te verkrijgen. En tenslotte is het niet voor toepassing vatbaar in de gevallen waarin een ware maar voor de gemeenschap uit geen enkel oogpunt van belang zijnde smadelijke omstandigheid zou zijn onthuld. Het is dan ook in hoofdzaak terecht dat ons geldende recht aan de waarheidsvraag slechts bij uitzondering betekenis toekent. Dit maakt dan echter ook de afbakening van de gevallen waarin de vrijheid van meningsuiting en die waarin de bescherming tegen aantasting van eer en goede naam de doorslag moet geven tot een uiterst moeilijke.

Ons geldende recht heeft in de artikelen 261–266 deze afbakening met kennelijk grote zorg ondernomen en de uitkomst daarvan heeft dan ook tot dusver weinig kritiek onderhouden. Dit betekent weliswaar – reeds het voorafgaande doet dit inzien – enkel dat een duidelijk betere regeling niet voor de hand ligt, geenszins dat de uitkomst in elk geval bevredigend is.

Ondergetekende vleit zich ook niet met de hieronder volgende voorstellen dit laatste bereikt te hebben. Mogelijk schijnt op dit gebied niet meer dan stapsgewijze benadering van een ideaal, dat blijkens het voorafgaande uit de aard van de materie niet geheel bereikt kan worden. Ook bij de best mogelijke regeling zal altijd nog enigermate het bezwaar blijven bestaan dat degene die in eerlijke verontwaardiging zijn zelfbeheersing verliest meer aan straf blootstaat dan de listige en schijnheilige die er in koelen bloede op uit is zonder risico een ander te kwetsen of diens goede naam te ondermijnen. Ook moet men toegeven dat juist hij die een verdiende ongeprete naam geniet groot risico loopt wanneer hij die blootstelt aan hetgeen degene die haar heeft aangerand, gebruik makende van zijn vrijheid van verdediging kan aanvoeren. Verwezen zij hier naar de beschouwingen van Langemeijer in N.J.B. 1961, blz. 89 e.v.

Al deze moeilijkheden worden nog geaccentueerd wanneer het gaat om uitingen op politiek terrein of – ruimer en iets juister omschreven – op het gebied van openbare belangen. De discussie, waarin de te beoordelen uitingen hun plaats hebben, loopt daar over praktische en ideële belangen van zo grote omvang als bij particuliere conflicten slechts hoogst zelden het geval zal zijn. In onze tijd is dit nog in geheel bijzondere mate het geval; men kan overtuigd zijn dat een bepaalde politieke keuze of een politieke beleidslijn op een beslissend ogenblik ten naaste bij de ondergang van de mensheid na zich kan slepen! Bovendien zijn de belangen in geding op dit gebied meestal met veel minder zekerheid te beoordelen dan in de particuliere sfeer. Zo is het mogelijk dat mensen hier tegenover elkaar komen te staan met de wederzijdse, te goeder trouw gekoesterde overtuiging dat bestrijding van des anders gedrag of mening een alles overtreffend belang is. Uit psychologisch oogpunt komt hier dan nog bij dat de wetenschap of de verbeelding door altruïstische motieven te worden geleid bij menigeen remmen kan doen wegvallen, die hem bij de behartiging van zijn eigen belangen binnen de perken zouden houden.

De voorafgaande beschouwingen wijzen naar de mening van ondergetekende de richting waarin enige verfijning van ons beledigingsstrafrecht kan worden gezocht. Het is deze dat zo goed mogelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen die kwetsende uitingen en verwijten die iemands bemoeiing met openbare belangen betreffen en voor het overige gelijksoortige uitingen die zijn ingegeven door het verlangen ook los daarvan de ander als mens te treffen. Hierbij zal dan overigens het eerstgenoemde doel, waar het bij een ondeelbare uiting mede aanwezig is, de doorslag moeten geven. Immers uit de aard der zaak is ook bij gerechtvaardigde kritiek terwille van het algemeen belang aantasting van de persoon onvermijdelijk.

Wanneer bijvoorbeeld een gezagsdrager zich laat omkopen, dan moet dit gezegd kunnen worden, al zal de betrokkene daarvoor ook als mens gediskwalificeerd zijn.

Een verfijning als de hier bedoelde zal voor het misdrijf van smaad of andere wijze verwezenlijkt moeten worden dan bij eenvoudige belediging. Bij eenvoudige belediging wordt iemand niet een bepaald feit voor de voeten geworpen en kan dus ook de waarheid van het gezegde geen rol spelen. Het houdt echter naar de mening van ondergetekende met het bijzondere van de belediging in het „politieke” vlak te weinig rekening, wanneer men, met de tegenwoordige wet, hier geen enkele rechtvaardiging op grond van het motief toelaat. Straffeloosheid van de kwetsende, desnoods ook onbeschaafde afkeuring van iemands karakter zal hier begrensd moeten worden door het kennelijke verband met iemands openbare werkzaamheid waarom het gaat. Zo kan het onder omstandigheden verschoonbaar zijn dat men een gezagsdrager een „wreedaard”, een „huichelaar” of een „bedrieger”, niet dat men hem of haar een „zwijn”, een „slang” of een „slet” noemt.

Bij smaad is het anders. Hier is een respectabel motief slechts denkbaar wanneer de dader te goeder trouw heeft aangenomen ten eerste dat zijn beschuldiging gegrond was en ten tweede dat het algemeen belang het openbaren ervan eiste. Deze exceptie zou kunnen treden in de plaats van die van het tegenwoordige lid 3 van artikel 261 voorzover luidende „klaarblijkelijk heeft gehandeld in het algemeen belang”. Daarmee zou enerzijds bereikt zijn dat de twijfel wordt weggenomen die thans kan bestaan over de vraag of de uiting werkelijk, objectief in het algemeen belang moet zijn. Anderzijds zou daarmee geen vrijbrief worden gegeven aan politieke fanatici, zoals er inderdaad zijn geweest, die zich gerechtigd achten een politiek tegenstander aantijgingen voor de voeten te werpen, die geen zakelijke grondslag hebben, doch niet bij voorbaat weerlegd zijn en dus niet onder laster in de zin van artikel 262 van het Wetboek vallen. Goede trouw toch mag niet worden aanwezig geacht bij hem die voor zijn beschuldiging geen andere grond heeft dan dat hij de tegenstander tot het telastegelegde in staat acht of dat een derde zonder enige waarborg van waarachtigheid hem de beschuldiging heeft gesuggereerd.

Het is in deze laatste gedachtengang dat ondergetekende van het toch aan de orde zijn van de materie gebruik maakt om een wijziging van artikel 262, de bepaling betreffende laster voor te stellen.

Een neveneffect van een regeling als hier voor artikel 261 voorgesteld zal zijn dat personen die zelf de beschuldiging niet kunnen verifiëren, maar haar overnemen op gezag van iemand die verklaarbaar hun vertrouwen geniet, vrijuit zullen gaan. Dit is een voordeel omdat het in tijden van omvangrijke bewegingen onnodig maakt de vele min of meer onzelfstandige beuigers van instemming te vervolgen en de vervolging geconcentreerd kan worden op hem, die de smaad uit zichzelf het eerst heeft geuit, voor zover deze niet op goede gronden de zojuist omschreven exceptie kan invoeren. Opgemerkt zij overigens dat een beschuldiging die aanvankelijk gegrond kan schijnen niet meer te goeder trouw kan worden geuit nadat zij reeds is weerlegd of overwegend onwaarschijnlijk is gebleken.

Als gezegd zullen de hier voorgestelde wijzigingen mede invloed hebben op de inhoud van het begrip belediging in artikel 117. Het is zelfs aannemelijk dat bij de belediging van het hoofd van een bevriende staat de nieuwe excepties in de regel aan de orde zullen komen en niet zelden gegrond zullen zijn in die gevallen waarin het staatshoofd inderdaad de politiek van zijn land in het algemeen of op het terrein waarom het gaat in noemenswaardige mate mede bepaalt.

Hiertegen kan geen bezwaar bestaan. Wie openbare belangen behartigt weet dat hij daarmee het risico op zich neemt aan van een felle en misschien onbevoegde beoordeling bloot te staan.

Daarentegen heeft ondergetekende gemeend niet zo ver te moeten gaan voor te stellen om, zoals wel is aanbevolen, artikel 117 te schrappen en dus belediging van een hoofd van een bevriende staat geheel onder de werking van titel XVI van het Tweede Boek te brengen.

Vooreerst zou dit de realiteit miskennen in zover ook thans nog de burgers van een ander land belediging van hun staatshoofd door een buitenlander zullen gevoelen als hun gehele volk aangedaan, zelfs dan wanneer zij persoonlijk op dit staatshoofd kritiek zouden hebben. In zover kan het feit naast de kwetsing van het staatshoofd persoonlijk ook gevoelens van gekwetstheid bij het door hem vertegenwoordigde volk en benadeling van een goede internationale verstandhouding na zich slepen. Dit laatste betekent bedreiging van een groot en waardevol belang dat een aanmerkelijk zwaardere strafbaarheid dan bij andere belediging naar de mening van de ondergetekende stellig rechtvaardigt.

Ook is bepaald niet juist dat wel voor schrapping van het artikel is aangevoerd, namelijk dat ten tijde dat dit tot stand kwam geen rekening zou zijn gehouden met staatshoofden die tevens actieve politici zouden zijn. Men behoeft zich slechts rekenschap te geven van de politieke toestanden in verscheidene landen zoals die destijds waren om te zien dat staatshoofden die de politiek van hun land overwegend beïnvloeden toen eerder meer dan minder talrijk waren dan thans het geval is. De ondergetekende wil echter daarnaast nog opmerken dat ook uit een oogpunt van opportuniteit zulk een wijziging, waardoor smaad of belediging van een staatshoofd klachtdelict zou worden, niet wenselijk schijnt. Dit zou toch het gevaar meebrengen dat het eventueel geen gevolg geven aan de klacht van dat staatshoofd door de burgers van diens staat gezien zou kunnen worden als een kwetsend gebeuren temeer en wel een waarvoor een Nederlands staatsorgaan verantwoordelijk zou kunnen worden gesteld. Tenslotte heeft de ondergetekende mede in aanmerking genomen de gewichtige omstandigheid dat in de meeste met Nederland vergelijkbare landen enige vorm van speciale bescherming van de eer van het vreemde staatshoofd niet ontbreekt. Dit geldt met name ook voor recente wetgevingen. Hij moge verwijzen naar het in bijlage dezes opgenomen overzicht.

Wel daarentegen meent ondergetekende een ontwikkeling te kunnen constateren als gevolg waarvan de strafmaat van gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren thans onevenredig hoog moet worden geacht. Men kan veilig stellen dat ten tijde van de invoering van het wetboek de eerbied voor het staatshoofd als nationaal symbool gepaard ging met een verering voor diens persoon, die in de tegenwoordige tijd niet meer in die mate wordt beleefd. Weliswaar kan men vertrouwen dat dit bij de straftoemeting tot uiting zal komen – in recente uitspraken is dit ook duidelijk het geval – maar nu de gehele materie het voorwerp van hernieuwde overweging is schijnt het toch juist de strafbedreiging met het karakter van het feit zoals dat thans wordt beleefd in overeenstemming te brengen.

De derde belangrijke wijziging, die het ontwerp voorstelt, verwezenlijkt een gedachte die de werkgroep heeft overgenomen uit het advies van de Adviescommissie inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken, namelijk om met staatshoofden in artikel 117 gelijk te stellen de minister-president en de minister van buitenlandse zaken van bevriende mogendheden. Niet zeldzaam toch zijn gevallen, waarin de minister-president of de minister van buitenlandse zaken in nagenoeg gelijke mate symbool van de staat als factor in de, vooral internationale, politiek is als een staatshoofd.

Zo beschouwd geldt te hunnen aanzien vrijwel in gelijke mate de overweging dat belediging van hen de goede internationale verstandhouding kan schaden. Nu ingevolge de voorgestelde wijziging van de artikelen 261 en 266 zodanige belediging slechts gegeven zal zijn in die gevallen waarin de belediging of de smaad verder reikt dan hun politieke activiteit, schijnt tegen deze uitbreiding van de kring der te beschermen personen ook geen bezwaar te bestaan.

Meer een consequentie van de overige voorstellen van het ontwerp en tegelijk een van het ontwerp van wet tot uitvoering van het Internationaal Verdrag van New York van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie (9724) is de wijziging van de artikelen 137a en b. Aan deze artikelen is altijd iets gekunstelds eigen geweest. Hun

eigenaardige delictomschrijving was ingegeven door de vrees dat de rechter belediging van andere dan individuele personen niet zou aannemen. Zij berustte overigens ook in die gedachtengang niet op een zeer sterke redenering; aldus beschouwd zou slechts weinig minder twijfelachtig zijn of een uitlating, die een collectiviteit betreft wel een *beledigende* vorm kan hebben. Bovenal echter was een positief bezwaar tegen de voorschriften dat zij dwongen tot de juist bij belediging niet zuiver te maken scheiding tussen vorm en inhoud van een uiting. Naar de mening van ondergetekende kan thans veilig worden aangenomen dat belediging van een collectiviteit wel degelijk mogelijk is, zo dikwijls duidelijk is welke individuen precies tot die collectiviteit behoren ofwel de uiting zozeer op de collectiviteit zonder uitzondering is gemunt, dat ieder zich beledigd zal voelen, die op goede gronden zichzelf daartoe rekent. Aldus oordelen sinds lang eenstemmig literatuur en rechtspraak in Duitsland, waar noch de wetstekst noch de maatschappelijke omstandigheden grond geven voor de mening dat het vraagstuk daar anders gelegen zou zijn dan hier.

Artikelen

Artikel I onderdeel A. Het leek wenselijk de bescherming van titel III van het Tweede Boek niet uitsluitend te beperken tot de staten waarmee Nederland formeel diplomatieke betrekkingen onderhoudt.

Te denken ware b.v. aan jonge, pasgevormde staten waarmee Nederland een bepaalde verstandhouding aan het ontwikkelen is zonder dat het nog tot uitwisseling van diplomatieke vertegenwoordigers is gekomen.

In dergelijke gevallen is de bedoelde bescherming op haar plaats. Uit de aard der zaak moet hier alleen worden gedacht aan staten die volledig subject van volkenrecht zijn.

De ondergetekende heeft niet gemeend de eis te moeten stellen dat het een door Nederland erkende staat betreft, gegeven het feit dat er ook met niet erkende staten zekere betrekkingen bestaan.

Artikel I onderdeel B. Naast het begrip hoofd van een staat kan de omschrijving „regeerend vorst” gemist worden.

Artikel I onderdeel C. Voor de redenen die hebben geleid tot het in hoofdzaak handhaven van artikel 117, onder uitbreiding van de categorie personen die worden beschermd, wordt verwezen naar het algemeen deel.

Het verlaagde maximum van de bedreigde vrijheidsstraf zal het op grond van het bepaalde in artikel 64 lid 2 onder *b* van het Wetboek van Strafvordering in het algemeen niet meer mogelijk maken dat bij overtreding van artikel 117 voorlopige hechtenis wordt toegepast.

In het uitzonderlijke geval dat behoefte zou kunnen bestaan aan onmiddellijke vrijheidsbeneming – hetgeen zich in tijden van spanning zou kunnen voordoen bij het in snelle herhaling begaan van dit misdrijf door een verdachte – lijkt toepassing van de rechterlijke bevelen tot handhaving van de openbare orde (artikel 540 e.v. van het Wetboek van Strafvordering) een meer geëigende maatregel.

Het maximum van de geldboete is enigszins aangepast aan de geldontwaarding; het is in verband met de artikelen 14a en 24 van beperkt belang. De gebezigde terminologie minister-president en minister van buitenlandse zaken dient in functionele betekenis te worden opgevat.

Het zal erop aankomen, wie in het desbetreffende land de functies uitoefent, die in Nederland aan de minister-president of minister van buitenlandse zaken toekomen.

Artikel I onderdeel D. De in dit onderdeel neergelegde uitbreiding van de groep beschermde personen geschiedt overeenkomstig de aanbeveling van de Adviescommissie inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken en wel in navolging van het positieve volkenrecht. Zo bepaalt artikel 29 van de Weense Conventie inzake Diplomatieke betrekkingen van 1961 (*Trb.* 1962 nr. 101) o.m. dat „the receiving state shall take all

appropriate steps to prevent any attack on the person, freedom or dignity of a diplomatic agent". De strafmaxima zijn gelijk gemaakt aan die van artikel 117 (nieuw).

Onder een vertegenwoordiger officieel toegelaten bij de Nederlandse regering worden zowel verstaan het hoofd van de diplomatieke zending aan wie agrément is verleend, als ook de leden van het diplomatiek personeel, die een diplomatieke rang bezitten.

De ondergetekende heeft zich afgevraagd of bij het misdrijf van artikel 118, dat inderdaad tot ernstige gebeurtenissen kan leiden, ondanks vermindering van het strafmaximum voorlopige hechtenis mogelijk moet worden gemaakt. Weliswaar kunnen ook hier de artikelen 540 e.v. van het Wetboek van Strafvordering toepassing vinden, maar uit de aard van het delict van artikel 118 vloeit voort dat onder omstandigheden een nog sneller ingrijpen geboden kan zijn. In verband daarmee wordt in artikel II een wijziging van artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering voorgesteld. Aldus staat ook buiten twijfel dat artikel 118, voorzover het staatshoofd betreffende, ten opzichte van artikel 117 de bijzondere bepaling is in de zin van artikel 55, tweede lid.

Artikel I onderdeel E. De tekst van artikel 119, eerste lid is hiermede aangepast aan de nieuwe artikelen 117 en 118.

Artikel I onderdelen F en G. Voor de overwegingen welke hebben geleid tot de hier voorgestelde wijzigingen zij verwezen naar het slot van het algemeen deel.

Artikel I onderdeel H. De zienswijze van de ondergetekende betreffende de inperking van de strafbare smaad en de daarmee gepaard gaande verruiming van de uitingsmogelijkheden heeft hier haar neerslag gevonden. Deze verruiming gaat enerzijds verder dan die welke met betrekking tot artikel 266 wordt voorgesteld, anderzijds minder ver.

Zij is niet beperkt tot het behartigen van openbare belangen doch stelt de dubbele beperking dat te goeder trouw de waarheid van de beschuldiging was aangenomen en dat evenzeer te goeder trouw was aangenomen dat het algemeen belang de tenlastelegging eiste.

Het begrip „goede trouw” zal, zoals in de aard van het strafrecht ligt, overwegend subjectief dienen te worden opgevat, nochtans niet extreem subjectief. De aantijging waarvoor in het geheel geen grond pleit, zal niet als te goeder trouw gedaan kunnen gelden.

Artikel I onderdeel I. Het schijnt nauwelijks voor tegenspraak vatbaar dat bij de tegenwoordige tekst van artikel 262 hoogst verwerpelijke en schadelijke gevallen van typische laster vrijuit kunnen gaan, namelijk die waarin de verdachte zijn bewering eenvoudig uit de lucht heeft gegerepen of op geheel onvoldoende gronden heeft aangenomen, maar niet kan worden bewezen dat hij zeker was van de onwaarheid van hetgeen hij zeide. Overigens wordt de toepasselijkheid van het voorschift in ander opzicht ingeperkt, namelijk door de wijziging van artikel 263, tengevolge waarvan het alleen nog aan de orde zal komen bij een groep van de verdachte op noodzakelijke verdediging en wanneer de belediging een ambtenaar in zijn functie is aangedaan.

Artikel I onderdeel J. Nu bij een beroep op het algemeen belang de objectieve waarheid van het ten laste gelegde in het voorgestelde derde lid van artikel 261 niet meer bepalend is voor het welslagen ervan, kan in dit geval het onderzoek naar de waarheid van het feit achterwege blijven. De vervanging van

het woord „beklaagde” door „verdachte” beoogt slechts het woordgebruik in overeenstemming te brengen met dat van het huidige Wetboek van Strafvordering.

Artikel I onderdeel K. In de hier voorgestelde bepaling heeft de gedachte uitwerking gevonden dat het juist is te onderscheiden tussen beledigingen in de privé-sector en het uiten van invectieven betreffende de wijze van de behartiging door de beledigde van openbare belangen. Het is op dit laatste terrein dat de uitbreiding van de uitingsmogelijkheden plaatsvindt. Wil van de in dit onderdeel voorgestelde strafbaarheidsuitsluiting sprake zijn, dan moet een herkenbaar verband bestaan tussen de belediging en de openbare werkzaamheid van de beledigde. Voor de toepassing van het voorschift is niet voldoende dat een belediging op geheel ander gebied is ingegeven door ergernis over iemands politiek gedrag. Hebben bij een weliswaar samenhangende, maar toch onderscheiden diskwalificaties omvattende uiting sommige delen wel en andere geen betrekking op de behartiging van openbare belangen, dan zal het „niet politieke” deel het „politieke” besmetten.

De behartiging van openbare belangen zal meestal uit een ambtelijke functie voortkomen. Daaronder kunnen echter ook de werkzaamheden van een parlementaire oppositie vallen en – zij het bij uitzondering – werkzaamheden in de semi-overheids sfeer (te denken ware b.v. aan de activiteiten van het Rode Kruis of van het Bureau Afgifte Rijvaardigheidsbewijzen).

Niet alle beledigingen betrekking hebbende op de behartiging van openbare belangen worden echter buiten de werking van de strafwet gebracht. Het voorstel trekt de grens bij die beledigingen, waarvan de aard of de omstandigheden waaronder zij zijn begaan wijzen op het streven de betrokkene als persoon te kwetsen. Die hierbedoelde aard van de belediging kan zijn gelegen in het ter sprake brengen van omstandigheden die met afkeuring van de wijze van de behartiging van openbare belangen niets te maken kunnen hebben zoals lichamelijke eigenschappen, als belachelijk beschouwde eigenaardigheden of pijnlijke familie-omstandigheden van de beledigde. Bij de „omstandigheden waaronder zij zijn begaan” kan worden gedacht aan de agressieve wijze waarop de uiting onder de aandacht van de beledigde is gebracht, dan wel het moment waarop zulks is geschied (b.v. bij diens huwelijk of bij gelegenheid van een ernstige plechtigheid als een kranslegging door een staatshoofd) of aan een nodeloos veelvuldige herhaling.

Indien door de verdachte een beroep gedaan wordt op de niet strafbaarheid volgens het voorgestelde tweede lid van artikel 266, zal de rechter hebben te onderzoeken of zich een van de hier laatstelijk bedoelde omstandigheden voordoet. Indien dat het geval is, zal het beroep verworpen moeten worden.

Artikel II

Verwezen zij naar de toelichting bij artikel I onderdeel D.

De Voorzitter,

De Secretaris,

BIJLAGE

behorende bij het Rapport van de Werkgroep artikel 117
Wetboek van Strafrecht

Overzicht van de strafwetgeving van een aantal Europese landen met betrekking tot de belediging van een vreemd staatshoofd en van diplomatieke vertegenwoordigers

België

Belediging van een vreemd staatshoofd valt in de eerste plaats onder de algemene strafbepalingen terzake van belediging te weten de artikelen 443 t/m 452 van het Wetboek van Strafrecht.

Daarnaast bepaalt de Wet¹⁾ van 20 december 1852, „relative à la répression des offenses envers les chefs des gouvernements étrangers”:

Artikel 1

Quiconque, par des écrits, des imprimés, des images ou emblèmes quelconques qui auront été affichés, distribués ou vendus, mis en vente ou exposés aux regards du public, se sera rendu coupable d'offense envers la personne des souverains ou chefs des gouvernements étrangers, ou aura méchamment attaqué leur autorité, sera puni d'un emprisonnement de trois mois à deux ans et d'une amende de cent francs à deux mille francs.

Dans le cas de récidive prévu par l'article 58 du Code pénal, le coupable pourra, de plus, être interdit de l'exercice de tout ou partie des droits mentionnés à l'article 42 du Code pénal, pendant deux ans au moins et cinq ans au plus.

Artikel 2

Nul ne pourra alléguer, comme moyen d'excuse ou de justification, que les écrits, imprimés, images ou emblèmes ne sont que la reproduction de publications faites en Belgique ou en pays étranger.

Artikel 5

Les poursuites seront prescrites par le laps de trois mois à partir du jour où le délit aura été commis ou de celui du dernier acte judiciaire.

Frankrijk

Behalve in artikel 373 van de Code Pénal en in artikel R 26 onder 11° van het in 1958 bij decreet aan de Code Pénal toegevoegde „Règlements d'administration publique et décrets en Conseil d'Etat” is de belediging geregeld in:

1. de Wet van 11 juni 1887, concernant la diffamation et l'injure commises par les correspondances postales ou télégraphiques circulant à découvert;

2. de Wet van 19 maart 1889, relative aux annonces sur la voie publique, en in het bijzonder in

3. de Wet van 29 juli 1881, sur la liberté de la presse.

De artikelen 29 t/m 35 van deze laatste wet regelen de belediging – via de drukpers – in het algemeen, terwijl de belediging van een vreemd staatshoofd enz. is voorzien in:

Artikel 36: (Décr.-L 30 oct. 1935; Ord. 6 mai 1944)

L'offense commise publiquement envers les chefs d'Etat étrangers, les chefs de gouvernements étrangers et les ministres des affaires étrangères d'un gouvernement étranger sera punie d'un emprisonnement de trois mois à un an et d'une amende de 300 F à 300.000 F, ou de l'une de ces deux peines seulement.

Artikel 37: (Ord. 6 mai 1944)

L'outrage commis publiquement envers les ambassadeurs et ministres plénipotentiaires, envoyés, chargés d'affaires ou

¹⁾ Van deze wet bestaat geen officiële vertaling in het Nederlands.

autres agents diplomatiques accrédités près du Gouvernement de la République, sera puni d'un emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de 300 F à 300.000 F, ou de l'une de ces deux peines seulement.

Artikel 47

La poursuite des délits et contraventions de simple police commis par la voie de presse ou par tout autre moyen de publication aura lieu d'office et à la requête du ministère public sous les modifications ci-après. - V. art. 60.

Artikel 48

5°. Dans le cas d'offense envers les chefs d'Etat ou d'outrage envers les agents diplomatique étrangers, la poursuite aura lieu sur leur demande adressée au ministre des affaires étrangères, et par celui-ci au ministre de la justice.

(L. 12 mars 1953) „En outre, dans les cas prévus par les paragraphes 2°, 3°, 4°, 5° et 6° ci-dessus” ainsi que dans le cas prévu à l'article 13 de la présente loi, la poursuite pourra être exercée à la requête de la partie lésée.)

Noorwegen

De strafbaarstelling van belediging van een buitenlands staatshoofd is voorzien in Hoofdstuk VIII (Crimes contre l'indépendance et la sûreté de l'état”), Hoofdstuk IX („Crimes contre la constitution de la Norvège et le chef de l'état”) juncto Hoofdstuk XXIII („Atteintes à l'honneur des personnes”) van het Wetboek van Strafrecht (1902).

HOOFDSTUK VIII

Artikel 96

En ce qui concerne les Chefs d'Etats étrangers, les articles 102 et 103 sont applicables par analogie. Il en est de même des articles 99, 100 et 101, si le Chef d'Etat étranger en question se trouve dans le royaume avec le consentement des autorités publiques norvégiennes.

Pour les crimes de la nature mentionnée aux chapitres (XXI, XXII) et XXIII, commis contre un envoyé d'un Etat étranger, pendant que celui-ci séjourne en Norvège, les peines privatives de liberté fixées par ailleurs peuvent être augmentées dans une proportion pouvant atteindre la moitié.

HOOFDSTUK IX

Artikel 102

Dans tous les cas où l'un des crimes dont il est traité aux chapitres (XIX, XX, XXI, XXII) ou XXIII est commis contre un membre de la famille royale, la peine privative de liberté prévue pour le crime pourra être doublée et l'emprisonnement à vie pourra être appliqué, si la peine ordinaire atteint huit ans d'emprisonnement.

Artikel 103

Les poursuites du chef d'outrages en vertu des articles 101 et 102 ne pourront être intentées que sur l'ordre du Roi ou avec son consentement.

Zwitserland

De algemene regeling van de belediging in het van 1937 daterende Wetboek van Strafrecht is te vinden in de artikelen 173 t/m 177.

De belediging van een vreemd staatshoofd is voorzien in:

Artikel 296: Outrages aux Etats étrangers

Celui qui, publiquement, aura outragé un Etat étranger dans la personne de son chef, dans son gouvernement ou dans la personne d'un de ses agents diplomatiques ou d'un de ses délégués officiels à une conférence diplomatique siégeant en Suisse ou d'un de ses représentants officiels au sein d'une institution interétatique ou de son organisation établie ou siégeant en Suisse, sera puni de l'emprisonnement ou de l'amende.

Artikel 302: Poursuite

Les crimes et les délits prévus au présent titre ne seront poursuivis que sur décision du Conseil fédéral.

Le Conseil fédéral n'ordonnera la poursuite que si la demande en est faite par le gouvernement de l'Etat étranger dans les cas prévus à l'article 296 et par un organe de l'institution interétatique dans les cas visés à l'article 297. En temps de service actif, il pourra ordonner la poursuite même en l'absence d'une telle requête.

Dans les cas prévus aux articles 296 et 297 l'action pénale se prescrit par un an.

Tenzij de wet anders bepaalt, bedraagt de duur van de gevangenisstraf ingevolge artikel 36 ten minste 3 dagen en ten hoogste 3 jaar.

Tenzij de wet anders bepaalt, is ingevolge artikel 48 de maximumhoogte van de boete 20.000 frs.

Zweden

De belediging van een buitenlands staatshoofd is geregeld in Hoofdstuk 5 (Of Defamation), juncto Hoofdstuk 19 (Of Crimes Against the Security of the Realm) van het op 1 januari 1965 in werking getreden Wetboek van Strafrecht.

HOOFDSTUK 19

Sec. 11. If an act referred to in Chapters 3-5 implies that a person, by an offense against a foreign power's chief of state or its representative in this Realm, affronts the foreign power, imprisonment for at most two years shall be imposed, if the crime otherwise can be punished by imprisonment for at most six months, and for at most four years, if otherwise the crime is punishable by imprisonment for more than six months and at most two years. What has just been stated shall have corresponding application, if a foreign power is affronted because some one intrudes in a place occupied by its embassy or causes damage to such place or to property there-in contained.

Sec. 16. Unlawful informational activity, insulting a foreign national symbol or unlawful recruiting, or attempt, preparation or conspiracy to undertake unlawful informational activity may not be prosecuted by the public prosecutor without an order from the King.

An act referred to in Chapters 3-5 and involving such affront to a foreign power as is mentioned in Section 11; as well as attempt, preparation or conspiracy to commit such act or failure to reveal such act, are not subject to public prosecution either unless the King so orders.

Finland

Strafbare feiten, waaronder belediging, jegens een bevriend staatshoofd zijn geregeld in Hoofdstuk XIV (Des actes délicieux commis à l'encontre d'états amis) van het Wetboek van Strafrecht.

HOOFDSTUK XIV

Par. 1. - Quiconque aura donné la mort au chef d'un Etat entretenant avec la Finlande des rapports amicaux en lui

portant des coups avec ou sans l'intention de donner la mort, sera puni, si les faits constituent un assassinat, de la peine de mort; s'ils constituent un meurtre, d'une peine de réclusion perpétuelle. La peine sera la réclusion de quatre à douze ans pour tout autre genre de coups mortels.

La tentative de meurtre avec ou sans préméditation est punissable.

Les autres voies de fait contre le chef d'un Etat entretenant avec la Finlande des rapports amicaux et la tentative punissable de ces voies de fait sont passibles, suivant la nature de l'infraction, de la peine prévue par la présente loi contre les mêmes voies de fait à l'encontre de toute autre personne. Le fait qu'elles aient été dirigées contre le chef d'un Etat entretenant avec la Finlande des rapports amicaux doit être considéré comme une circonstance particulièrement aggravante.

Par. 2. - Quiconque se sera rendu coupable d'une offense contre le chef d'un Etat entretenant avec la Finlande des rapports amicaux est puni d'une peine d'emprisonnement de deux mois à trois ans ou d'une peine d'amende de (300 marks) au moins.

Par. 4. - Quiconque aura soumis à de mauvais traitements ou autres voies de fait ou offensé un représentant diplomatique d'une puissance étrangère accrédité auprès du Président de la République, sera puni pour mauvais traitements ou voies de fait, si un autre texte de loi ne prévoit pas une peine plus sévère, d'une peine d'emprisonnement de quatre mois au moins et, pour offense, d'une peine d'emprisonnement de deux mois à deux ans ou d'une peine d'amende de (100 marks) au moins.

Quiconque aura outragé les armes ou tout autre emblème, exposés sur la voie publique, d'un Etat entretenant avec la Finlande des rapports amicaux, sera puni d'une peine d'emprisonnement de trois mois ou plus.

Quiconque aura porté atteinte à une déclaration de neutralité régulièrement faite, sera puni d'une peine d'emprisonnement de un an au plus. (L. du 21 avril 1894).

Par. 4a. - Quiconque, par imprimé, écrit, image ou tout autre moyen d'expression ou de toute autre manière, aura diffamé publiquement et intentionnellement un Etat étranger et fait naître ainsi le risque d'altérer les relations existant entre la Finlande et cet Etat, sera puni d'une peine d'emprisonnement de deux ans au plus ou d'une peine d'amende. (L. du 8 mai 1948).

Par. 5. - L'infraction prévu aux §§ 1 à 4 ne pourra pas être poursuivie par le ministère public si le gouvernement de l'Etat intéressé n'en fait pas la requête ou si le Président de la République n'en décide pas ainsi.

L'infraction prévue au § 4a. ne pourrait pas être poursuivie par le ministère public si le Président de la République ne l'ordonne pas. (L. du 8 mai 1948).

Denemarken

De belediging van een buitenlands staatshoofd is geregeld in Hoofdstuk XII (Crimes et délits contre l'indépendance et la sécurité de l'état) juncto Hoofdstuk XXVII (Attentats à la paix et à l'honneur des personnes) van het uit 1930 daterende Wetboek van Strafrecht.

HOOFDSTUK XII

Art. 110d. Si l'un des crimes ou délits prévus aux chapitres (XXV, XXVI), XXVII est commis contre un souverain étranger ou le chef d'une mission diplomatique étrangère, la peine prescrite peut être augmentée dans une proportion pouvant aller jusqu'à la moitié de cette peine.

Art. 110e. Est passible d'amende, de détention simple, ou, en cas de circonstances aggravantes, d'emprisonnement pour une durée pouvant s'élever jusqu'à deux ans, celui qui publiquement insulte une nation étrangère, un Etat étranger ou le

chef d'une mission diplomatique étrangère, son pavillon ou autre emblème de nationalité reconnu, ou le pavillon des Nations Unies.

Art. 110f. Les crimes et délits visés au présent chapitre feront dans tous les cas l'objet de poursuites publiques sur ordre du ministre de la Justice.

Bondsrepubliek Duitsland

De paragrafen 103 en 104a van het Wetboek van Strafrecht regelen de belediging van een buitenlands staatshoofd.

§ 103. Belediging ausländischer Staatsmänner

Wer ein ausländisches Staatsoberhaupt oder wer mit Beziehung auf ihre Stellung ein Mitglied einer ausländischen Regierung, das sich in amtlicher Eigenschaft im Inland aufhält, oder einen im Bundesrepublik beglaubigten Leiter einer ausländischen diplomatischen Vertretung beleidigt, wird mit Gefängnis bis zu drei Jahren, im Falle der verleumderischen Beledigung mit Gefängnis nicht unter drei Monaten bestraft.

§ 104a. Verfolgungsvoraussetzungen

Die Vergehen dieses Abschnitts werden nur verfolgt, wenn die Bundesrepublik zu den anderen Staat diplomatische Beziehungen unterhält, die Gegenseitigkeit verbürgt ist und auch zur Zeit der Tat verbürgt war, ein Strafverlangen der ausländischen Regierung vorliegt und die Bundesregierung die Ermächtigung zur Strafverfolgung erteilt. Die Ermächtigung kann zurückgenommen werden.

Ook in het regeringsontwerp voor een nieuw strafwetboek, daterend uit 1962, is de belediging van een buitenlands staatshoofd voorzien.

§ 481. Beledigung von Organen ausländischer Staaten und über- oder zwischenstaatlicher Einrichtungen

1. Wer ein ausländisches Staatsoberhaupt oder wer den im Bundesgebiet beglaubigten Leiter einer ausländischen diplomatischen Vertretung in Beziehung auf dessen Stellung beleidigt, wird in den Fällen der üblen Nachrede und der Kundgabe von Missachtung (§§ 173, 175) mit Gefängnis bis zu drei Jahren, mit Strafhaft oder mit Geldstrafe bestraft. In den Fällen der Verleumdung (§ 174) ist die Strafe Gefängnis von drei Monaten bis zu fünf Jahren.

2. Ebenso wird bestraft, wer

1. ein Mitglied einer ausländischen Regierung oder
2. den Träger des obersten Amtes einer über- oder zwischenstaatlichen Einrichtung oder den Vorsitzenden eines ihrer

leitenden Organe, während sie sich in amtlicher Eigenschaft im räumlichen Geltungsbereich dieses Gesetzes aufhalten, in Beziehung auf ihre Stellung beleidigt.

3. Den Antrag auf Bekanntgabe der Verurteilung (§ 181) kann auch der Staatsanwalt stellen.

§ 484. Voraussetzungen der Bestrafung

1. Taten gegen einen anderen Staat oder dessen Organe sind nach diesem Titel nur dann strafbar, wenn die Bundesrepublik Deutschland zu diesen Staat diplomatische Beziehungen unterhält und die Gegenseitigkeit verbürgt ist.

2. Taten gegen eine über- oder zwischenstaatliche Einrichtung oder deren Organe sind nach diesem Titel nur dann strafbar, wenn die Bundesrepublik Deutschland an dieser Einrichtung beteiligt ist.

3. Straftaten nach diesem Titel werden nur dann verfolgt, wenn die in den Absätzen 1 und 2 genannten Voraussetzungen zur Zeit der Aburteilung noch vorliegen und wenn die Bundesregierung die Ermächtigung zur Strafverfolgung erteilt.

4. Bei Straftaten nach den §§ 481 und 482 bedarf es ausserdem des Strafverlangens der ausländischen Regierung oder des zur Vertretung berufenen Organs der über- oder zwischenstaatlichen Einrichtung.

Oostenrijk

In het uit 1945 daterende Wetboek van Strafrecht is geen bijzondere regeling voor de belediging van een vreemd staatshoofd voorzien. Een dergelijke belediging levert echter wel een strafverzwarende omstandigheid op.

§ 494

Als besondere Erschwerungsumstände einer Ehrenbeledigung sind anzusehen:

a) wenn dieselbe gegen das Oberhaupt oder gegen einen mit öffentlichem Charakter bekleideten Vertreter eines mit der Republik Österreich in anerkannt völkerrechtlichem Verkehre stehenden Staates, oder

b) wider jemanden begangen wurde, zu welchem der Beleidiger in einem besonderen Verpflichtungsverhältnisse gestanden ist, oder gegen den er Pflichten der Ehrfurcht zu beobachten hat, oder wenn

c) der Beleidigte dadurch einen Nachteil oder eine Gefahr an seiner Freiheit an seinem bürgerlichen Fortkommen oder Erwerbe erlitten hat, oder an der Geltendmachung anderer Rechte gehindert worden ist.